

BBABAC-5 22V- Bacheloroppgave med forskningsmetode

Det skal ikke være flaut å snakke om seksualitet med barn

Universitetet
i Stavanger

**Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Bachelor i Barnevern
UIS mai 2022**

Kandidatnummer: 5187

Antall ord:12892

Innholdsfortegnelse

1.1 Forord:	4
2.1 Innledning	4
2.2 <i>Bakgrunn for valg av tema og oppgavens formål:</i>	4
2.3 <i>Presentasjon av problemstilling</i>	6
2.4 <i>Avgrensning</i>	6
2.5 <i>Begrepsforklaringer</i>	6
2.5.1 <i>Fagpersoner</i>	6
2.5.2 <i>Informanter</i>	7
2.5.3 <i>Barn</i>	7
2.5.4 <i>Rollemodell</i>	7
3.0 Faglig kunnskap	8
3.1 <i>Hva er seksualitet?</i>	8
3.2 <i>Trafikklysmodellen</i>	9
3.3 <i>Seksuelle overgrep</i>	9
3.4 <i>Forebygging av seksuelle overgrep</i>	10
3.4.1 <i>Trygghet og relasjon</i>	10
3.4.2 <i>Risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer</i>	11
3.4.3 <i>Skyld og Skam</i>	11
3.4.4 <i>Grensesetting, kroppen og hemmeligheter</i>	12
4.0 Forskningsmetode	14
4.1 <i>Hva er metode</i>	14
4.2 <i>Valg av metode</i>	15
4.3 <i>Valg av informanter</i>	16
4.4 <i>Fremgangsmåte for intervju</i>	16
4.5 <i>Analyse</i>	17
4.6 <i>Studienes troverdighet</i>	18
4.6.1 <i>Validitet</i>	18
4.6.2 <i>Relabilitet</i>	19
4.7 <i>Kildekritikk</i>	19
5.0 Presentasjon av funn	21
5.1 <i>Kunnskap og kompetanse</i>	21
5.2 <i>Ansattes følelser rundt seksualitet</i>	22
5.3 <i>Prosedyrer</i>	23
5.4 <i>Lærdom som er nyttig for barna</i>	24
6.0 Diskusjon av funn	26
6.1 <i>Kunnskap og kompetanse</i>	26
6.2 <i>Ansattes følelser rundt seksualitet</i>	28
6.3 <i>Prosedyrer</i>	30

<i>6.4 Lærdom som er nyttig for barna.</i>	31
6.0 Avslutning	33
<i>6.1 Avsluttende refleksjon</i>	34
7.0 Litteraturliste	36
Vedlegg	38
<i>Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykke skjema</i>	38
<i>Vedlegg 2: Intervjuguide</i>	41
<i>Vedlegg 3 Godkjenning fra NSD</i>	42

1.1 Forord:

Jeg ønsker å rette en stor takk til alle som har tatt del i oppgaven min. Jeg er svært takknemlig for all kunnskap og erfaringer som er delt til studiet mitt.

2.1 Innledning

I Norge har alle tilbud om gratis grunnskole og videregående opplæring. Dette fører til at de fleste barn går på skolen når de er små. Dette er en arena hvor barna skal lære blant annet om kroppen, naturen, matte eller språk. Om barna ikke lærer tidlig nok om seksualitet og seksuell helse, samt at de ansatte på skolen ikke har nok kunnskap om seksualitet og overgrep, kan det føre til at overgrep på småtrinnet ikke blir avdekket. For at barna skal lære disse tingene må vi ha ansatte på skolen som kan bidra til læring og utvikling for barnet. I de senere årene har det vært et økt fokus på å lære om seksualitet i barnehagen, men fortsetter denne læringen også på barneskolen? Derfor er det viktig å undersøke om de ansatte er komfortabel med å prate med barna om seksualitet, og om de har nok kunnskap om hvorfor det er viktig at barna utvikler en sunn seksualitet. Denne oppgaven skal inneholde forskning om hvordan de ansatte på skolene kan bidra til en sunn og forebyggende utvikling av seksualiteten til barn fra 1- 4 klasse.

2.2 Bakgrunn for valg av tema og oppgavens formål:

Å snakke med barna på skolen om seksualitet kan for mange føles flaut, privat eller ubehagelig. I de siste årene har søkelyset på å avdekke seksuelle overgrep vært mer aktuelt i media. Samfunnet tilrettelegger for at fagpersonene skal ha mer kunnskap ved å undervise om seksuell helse og overgrep. For å kunne avdekke seksuelle overgrep så raskt så mulig, må barna kunne føle seg trygge nok til å prate med voksne om det. Under utdanningene barnevernspedagog, sosionom og barnehagelærer har vi en uke om overgrep og seksualitet, men hvorfor er ikke lærerstudentene inkludert? Ifølge Island (2019) etterlyser studenter undervisning om barn og seksualitet for å kunne håndtere barn som er utsatt for eksempelvis seksuelle overgrep. Det vil derfor være spennende å finne ut om voksne på skolen har nok kunnskap om seksualitet, til at de kjenner seg trygge nok til å snakke med barn om dette. Lærere er en stor del av barnas hverdag, og kan ofte bli en viktig person for barn som er, eller har vært utsatt for seksuelle overgrep.

I Norge har vi lover som er med på å regulere det arbeidet vi gjør. I norsk lov kan man blant annet finne avvergingsplikten i straffeloven, og meldeplikt/opplysningsplikt i opplæringsloven. Dette er lover som kan virke forebyggende for seksuelle overgrep. Avvergingsplikten går ut på at man er pliktig til å forsøke å forhindre lovbrudd dersom man er

sikker på at det kommer til å skje jf. Lov 20. mai 2005 om straff (straffeloven (strl.)) § 196. Ansatte på skolen har også opplysningsplikt til barnevernstjenesten uten hinder av taushetsplikten dersom det omhandler omsorgssvikt, mishandling eller seksuelle overgrep jf. Lov 17. juli 1998 om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova (oppl.)) § 15-3. Meldeplikten gjelder for mennesker som arbeider for et forvaltningsorgan. Dette kan for eksempel være skoler eller sykehus. Mennesker som da arbeider på skolen har plikt til å melde fra til barneverntjenesten ifølge loven jf., lov 17. juli 1992 om barneverntjenester (barnevernloven (bvl)) § 6-4, 1 ledd om det er grunn til å tro at de er utsatt for omsorgssvikt eller straffbare handlinger. I arbeidet med barn er det også viktig å ha barnets beste i tankene jf. bvl § 4-1, for at barnet skal få et godt grunnlag og en god start på livet.

Å ha seksualundervisning for skolebarn er en essensiell del for å forebygge seksuelle overgrep. At barna lærer om kropp, grenser, private områder, følelser og identitet kan gjøre dem bevisste på hva voksne og barn har lov til. Dersom barna aldri lærer om at det er normalt å få menser eller stiv penis, kan dette føre til skam og ubehag hos barna. Det er viktig å være tydelig på at voksne ikke har lov til, å ta på eller be barnet ta på andres private områder. Ifølge RVTS vest (2017) er det munn, rumpe, pupper og tiss som blir definert som private områder. Barn som er gode på sine egne grenser og vet hva andre har lov til, kan være bedre rustet til å kunne si ifra til en voksen, dersom de utsettes for overgrep. Vi kan ikke forvente at barna skal vite at overgrep er ulovlig, uten at vi voksne forteller dem det.

Det viser seg at seksualundervisningen ofte ikke starter før i 5-6 klasse. Dette vil være rett før, eller etter at puberteten allerede har startet. Jenter kommer vanligvis i puberteten når de er mellom 11 og 16 år (NHI.no, 2019). Guttenes pubertet starter vanligvis ett år etter jentene, som da vil si i 12-13 årsalderen (NHI.no, 2021). Dette vil si at siste mulighet til å skape trygghet rundt seksualiteten før puberteten starter, er når barna går i 1-4 klasse.

Helt siden jeg selv gikk på barneskolen har jeg hatt inntrykk av at seksualitet og sunn seksuell helse er svært tabubelagt. Dette gjelder også seksuelle overgrep. Jeg fikk øynene ekstra opp for dette, etter at jeg for noen år siden fikk vite at en medelev var utsatt for overgrep. Ingen i offentlige instanser hadde hatt mistanke om dette. Det var først når lillebroren til min medelev fortalte om dette på skolen, at dette ble en sak hos barneverntjenesten. Det kom frem at faren til barna hadde begått overgrep i over 20 år uten at dette ble avdekket. Dette er en av grunnen til at jeg opplever dette temaet som svært viktig. Det finnes også svært lite forskning om

temaet. Det er vanskelig å finne en oversikt over voksne i skolen sin kompetanse angående dette tabubelagte temaet.

2.3 Presentasjon av problemstilling

I Norge har alle barn og unge rett og plikt til å ta grunnskoleutdanning jf. Opplæringsloven § 2-1 & Barnekonvensjonen artikkel 28. Dette gir oss muligheten til å danne en læreplan som inkluderer de temaene som vi som samfunn mener er verdifull kunnskap for barn. Jeg har kjennskap til at det allerede i barnehagene mye fokus på seksualitet, identitet og kropp. Spørsmålet er da om dette blir videreført til småskolen, eller om dette er et tema som blir satt på vent til seksual undervisningen starter på mellomtrinnet? På bakgrunn av dette kom jeg frem til problemstillingen:

Hvordan kan ansatte på barneskolen bidra til en sunn utvikling av den seksuelle helsen til barn fra 1-4. klasse, slik at barna er åpne om eventuelle seksuelle overgrep?

2.4 Avgrensning

Jeg har avgrenset oppgaven min til barn på barneskolen, som vil si 1-4 klasse. Det innebærer at hovedfokuset i oppgaven vil omhandle barn fra 5/6år - 9 år. Dette er på grunn av lite forskning om temaet innenfor denne aldersgruppen. Oppgaven er også avgrenset til et geografisk område. Dette området er Vestland fylke. En av grunnen til at det er avgrenset til fylket Vestland, er på grunn av i Vestland fylket er det små kommuner med få skoler. På bakgrunn av dette ville da blitt svært vanskelig å beholde anonymiteten til informantene, dersom det ikke er mange ansatte i den utvalgte kommunen.

2.5 Begrepsforklaringer

Begrepene som blir forklart nedenfor, er for å hjelpe leseren til å få en forståelse for hva jeg legger i de ulike begrepene.

2.5.1 Fagpersoner

I oppgaven benyttes benevnelsen fagpersoner. Dette inkluderer barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere, førskolelærere, lærere eller andre med relevant utdanning eller erfaring innenfor temaet barn og seksualitet og overgrep. Grunnen til at jeg benytter meg av begrepet er for å slippe å ramse opp mange ulike yrkestitler slik at det blir en fin struktur i oppgaven. Leseren vet også hvem som menes dersom begrepet benyttes.

2.5.2 Informanter

Det finnes mange ulike begreper for personer som gir informasjon til oppgaven. Det kan blant annet være intervjuperson, kilde eller opplyser. I min oppgave bruker jeg informant når jeg omtaler personene som er blitt intervjuet. Informantene mine er miljøterapeuter på skolen som jeg anser som mennesker med kunnskap og erfaring om temaet.

2.5.3 Barn

Ifølge bvl § 1-3 er alle barn under 18 år. Når jeg bruker begrepet barn i min oppgave er det hovedsakelig barn fra 5-9 år. Dette er altså de som går i 1-4 klasse som også omtales som barneskolen. Bakgrunnen for at jeg avgrenser alderen, er på grunn av at det i løpet av i de siste årene har vært økt fokus på at barn i barnehagen skal lære om sunn seksualitet. Som tidligere beskrevet er mine erfaringer at en ikke starter med seksual undervisning før barna går i 5-6 klasse. Dette kan da innebære at barn mellom 5-9 år ikke lærer like mye om sin seksualitet som vi ønsker, og at dette kan påvirke videre utvikling av seksualiteten, eller åpenhet om eventuelle overgrep.

2.5.4. Rollemodell

Det å være bevisst i sin rolle sammen med barn er svært viktig. Barn og unge kopierer voksnes oppførsel, og prøver og etterligne oss. Det er derfor viktig å være klar over hva det innebærer å være en god rollemodell. Å oppføre seg pent, ha respekt ovenfor andre, samt å vise omsorg, er bare noen elementer i det å være en god rollemodell. Ifølge Sander (2019) lærer rollemodellene oss hvordan en skal kommunisere med andre, håndtere konflikter og utøve samspill med andre. Rollemodellene er også empatiske, gode lyttere, rolige, tålmodige og tillitsfulle. Når en setter grenser, holder det en sier, motiverer og er positiv så er en også en god rollemodell (Sander, 2019). Barna trenger slike voksne under sin utvikling, for å selv bli gode rollemodeller senere i livet.

3.0 Faglig kunnskap

I dette kapittelet presenteres relevante begreper og teorier som benyttes for å drøfte funnene som er innhentet gjennom intervjuer. Det vil være relevant å ha informasjon om blant annet seksualitet, seksuelle overgrep og forebyggende tiltak. Trafikklysmodellen, skyld og skam er begreper som vil være relevante å ha kjennskap til.

3.1 Hva er seksualitet?

Det er ikke unormalt å tro at seksualitet og sex er det samme. Ja, sex er en del av vår seksualitet, men seksualitet handler om mye mer enn det.

Seksualiteten vår kan bli definert på mange ulike måter. Ifølge Hegge (2018) er seksualiteten vår en del av blant annet glede, preferanser, følelser og identitet. Vi er født med seksualiteten vår, og det er like naturlig å utforske denne som å lære seg å snakke eller gå (Hegge, 2018 s.113). Seksualiteten er også til stede når vi føler tilhørighet, og når vi føler behov for å bli sett. Seksuelle grunnbehov er en del av det å være menneske. Dette inkluderer alt i fra sex, kjønnsidentitet, seksuell legning og følelser. Både det å være sensuell og seksuell kan påvirke handlinger, tanker og følelser når vi samhandler med andre mennesker (WHO, s. 9 sitert i Aasland, 2021).

Når vi prater om seksualitet, kan det ofte bli fokus på det som er være negativt knyttet til dette. Media kommer ofte med historier der mennesker har blitt krenket, eller opplevd at noen har gått over grensene. Dette kom tydelig frem under «Metoo» kampanjen i 2017. En av grunnene til at «Metoo» ble så ubehagelig for mange, kan være på grunnlag av at dette kan ramme oss alle, uavhengig av trosretning, alder, utdanning og yrkesgrupper, politisk parti eller økonomi. På dette tidspunktet var det svært mye fokus på det som kan gå galt om man blir krenket. Som et resultat av dette kunne en glemme ut nytelsen, spenningen, og gleden seksualiteten gir oss.

Seksualitet kan uttrykkes på forskjellige måter. Barn bruker ofte lek som kan kalles doktorlek. Gjennom doktorleken kan barna lære å sette grenser for egen kropp (Aasland, 2021, s. 249; Stiftelsen psykiatrisk opplysning & Helsedirektoratet, 2011, s.1). Andre uttrykker seksualiteten gjennom berøring, seksuell aktivitet, språk eller utforsking av egen og andres kropp. Det er viktig å lære barn hvilken seksual atferd som er akseptabel å vise sammen med andre, og hva man kan gjøre for seg selv, enten på rommet sitt eller toalettet. Dette må de voksne hjelpe barna med.

3.2 Trafikklysmodellen

Trafikklysmodellen er laget for at voksne skal kunne ha en felles forståelse for hva som er en sunn seksualitet, og hvilken seksuell atferd som er bekymringsverdig. Det å ha en felles betegnelse kan skape trygghet for de voksne, som igjen kan gjøre det enklere å prate med barna om seksualitet (Hegge, 2018, s. 107). Modellen er formet som et trafikklys med grønt, gult og rødt nivå. På grønt regnes seksualiteten som normal, der barnet blant annet er lett distraherbart, nysgjerrig og lystbetont. Her trenger barnet veiledning gjennom informasjon eller positiv tilbakemelding (Hegge, 2018, s. 120; Stiftelsen psykiatrisk opplysning & Helsedirektoratet, 2011, s. 4). Barn fra 5-9 år kan på det grønne nivået for eksempel ha økt behov for privat sone, onanere for å slappe av eller være undrende på kjønn eller hvordan babyer blir til (Stiftelsen psykiatrisk opplysning & Helsedirektoratet, 2011, s. 4). Dersom barn er på det gule nivået, kan de voksne være usikre på man om man skal være bekymret for deres seksuelle atferd. De voksne samler inn informasjon og observerer for å sikre at man handler på riktig måte ovenfor barnet. (Hegge, 2018, s. 122-123). Det som kjennetegner dette nivået, er at barn fra 5-9 år kan bruke voksne ord som for eksempel «sexy og knulle». Barnet kan være seksuelt truende skriftlig, eller at de prater og stiller mange spørsmål om sex. Dette tiltros for at de allerede har fått svar på spørsmålene (Stiftelsen psykiatrisk opplysning & Helsedirektoratet, 2011, s. 5). Barn fra 5-9 år som bevisst onanerer fremfor andre, eller har en seksuell atferd hvor det foregår berøring av andre som er yngre eller mindre modne, regnes å være på det røde nivået. Dette gjelder også barn som har sex som tema ved tegning, lek eller kommunikasjon. Ved en slik atferd som 5-9 åring skal dette skape umiddelbar reaksjon hos de voksne (Stiftelsen psykiatrisk opplysning & Helsedirektoratet, 2011, s. 6). Tiltak som kan settes i verk ved rødt lys kan være seksualundervisning, presisere ønsket atferd eller opplæring og støtte til ansatte i barnehage eller skole (Stiftelsen psykiatrisk opplysning & Helsedirektoratet, 2011, s. 8). Dette er bare noen av tiltakene som kan iverksettes, og tiltakene må tilpasses etter hvilken alder barnet har.

3.3 Seksuelle overgrep

For at man skal kunne forebygge seksuelle overgrep er det essensielt at de som arbeider sammen med barna har god kunnskap om hva overgrep er. Noen tenker på seksuelle overgrep som kun samleie. Et seksuelt overgrep er alle seksuelle handlinger som utføres imot noens vilje, eller mot noen som ikke er i stand til å gi samtykke (Bufdir, 2018). Overgrepene kan være både fysiske og psykiske. Eksempler kan være blotting, beføling, oral, vaginal eller anal

penetrering med penis, fingre eller andre gjenstander som benyttes til å penetrere motparten eller maktmisbruk av stilling på jobben (Bufdir, 2018). Dette kan for eksempel være en uniformert politi som bruker sin tittel til å ha seksuell omgang med en kvinne på byen.

Vi vet at mange barn og unge opplever overgrep uten å fortelle om det. Noen forteller når de blir eldre og får barn selv. I en rapport fra 2019 skriver politiet at det var 466 barn under 14 år som anmeldte voldtekt eller seksuelt overgrep dette året. Av disse var ca. 45% av de anmeldte i familierelasjon med barnet (Kofoed, 2019). Dette er 466 for mange. Samme året gjør Hafstad & Augusti en undersøkelse om ungdoms erfaring med vold og overgrep i oppveksten. Denne undersøkelsen fokuserte på ungdom som var mellom 12 og 16 år. Det viser seg at 15%, både kvinner og menn, har opplevd seksuelle overgrep før de hadde fylt 18 år (Bufdir, 2021). Dette er bare de overgrepene som er registrert. Muligheten er stor for at det er høye mørketall. Dette på grunnlag av at en har kunnskap om at mange mennesker aldri forteller om overgrep de er blitt utsatt for. For å få endring knyttet til dette, er en avhengig av økt fokus på forebyggende arbeid og mer kunnskap.

3.4 Forebygging av seksuelle overgrep

Gode og trygge voksne kan bidra til at barn har en åpenhet om seksualitet. Det er viktig å sørge for at barn har et godt ordforråd om seksualitet og grenser, da dette kan virke forebyggende mot overgrep. Har barna et godt ordforråd knyttet til dette, gir det dem en bedre mulighet til å prate om temaet (Bufdir, 2021). Det å lære barna om gode og vonde hemmeligheter helt fra de er små, kan bidra til at barna selv vet hva voksne eller andre barn har lov til. Ifølge Aasland (2021) vil barna oppsøke voksne som for eksempel foresatte, helsesøster, lærere eller assistenter dersom de opplever at de har åpne holdninger knyttet til seksualitet. Det kan være åpenhet rundt følelser, kroppen og seksualiteten. For barna kan det da føles trygt å prate med en voksen som ikke blir flau eller prater det bort. Hegge (2018) presiserer at også voksne kan føle på angst eller redsel for å gjøre noe feil.

3.4.1 Trygghet og relasjon

Mennesker som føler at de har gode relasjoner, og føler seg trygge, kan være mer åpne om ting som kan være vanskelig i livet. Dette kan være alt fra rus, overgrep, vold, venninne krangel og lignende. Dersom en ønsker å nå inn til barna, er det viktig at de voksne har en relasjon til barnet. For å danne relasjoner med barnet må de voksne ha god relasjonskompetanse. Dette innebærer at den voksne er i stand til å etablere,

vedlikeholde og avslutte relasjoner på en profesjonell måte (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 9-11). Relasjonen må være subjektiv ved at en ser på den andre som et selvstendig, handlende og selvbestemmende individ (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 178). Empati, væremåte og annerkjennelse er viktige elementer for å danne gode relasjoner (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 180). Gode relasjoner kan skape trygghet hos barnet. Det vil være viktig å oppnå gode relasjoner med barnet, for at det skal ha tillit til den voksne. Dersom barnet er utsatt for overgrep, vil det da være større sjans for at det forteller til den voksne dersom barnet opplever en trygg relasjon. Det er derfor viktig for den voksne å ta seg tid til hvert enkelt barn, for at barnet skal kunne prate med den voksne om ting som kan være vanskelig i livet.

3.4.2 Risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer

Vi mennesker kan være preget av både risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer.

Mennesker som opplever stadig vanskelige hendelser kan ha en større risiko for å utvikle sosiale eller psykiske vansker, somatiske eller vansker som kan prege den generelle utviklingen (Kvelling, 2014 s. 73). Eksempel på risikofaktor kan være å vokse opp i en familie der man blir utsatt for overgrep. Om man i den samme familien har en mor som er svært omsorgsfull, og som gir varme og trygghet, kan dette være en beskyttelsesfaktor. En beskyttelsesfaktor er faktorer som demper sjansen for å utvikle ulike former for vansker.

3.4.3 Skyld og Skam

Dersom handlinger bryter med samfunnets normer, idealer eller forventninger kan en oppleve skam (Rygh, 2017, s. 584). Barn som utsettes for seksuelle overgrep kan føle på mye skam. Dette kan være forbundet med at man selv har gjort noe feil, eller er skyld i overgrepet. Det er ikke uvanlig at mange barn ikke ønsker å prate om overgrepet på grunn av at de føler stor skyld i det selv. Dette kan for mange blir skambelagt. Dette kan ha en sammenheng med tidligere opplevelser i livet til barna. Dersom de har møtt på voksne med kraftige reaksjoner på deres utforsking, kan dette sette varige spor av skyld og skam helt opp i voksen alder (Aasland, 2021, s. 74). Det er derfor viktig at det på skolene blir pratet med barna om hva skam er og hvorfor man kan føle på det. Det er viktig at barna selv kan sette ord på sine følelser, og at de vet at det er mange som føler på skyld og skam rundt temaet seksualitet.

Skam knyttet til seksualitet kan også knyttes opp til fagpersoner som arbeider med barn. Noen synes kanskje det er ubehagelig eller flaut å prate med barna om dette. Seksualitet kan for mange oppleves som noe personlig og intimt, da mange forbinder begrepet seksualitet med samleie. Ifølge Aasland (2021) er det varierende reaksjoner fra de voksne dersom de fersker barna i å leke seksuelle leker. Noen av de voksne blir sinte og forbyr leken, mens andre bare overser det og lar barna utforske. Fagpersonene trenger kunnskap om seksualiteten for at de skal være trygge uten å føle på skam når de prater om temaet seksualitet. Det er nemlig slik at noen fagpersoner ignorerer eller unngår å prate om seksualitet og overgrep med barn, da de føler på skam. Dette kan være et tegn på manglende kunnskap, da de voksne forbinder den seksuelle utforskningen til barn, med den samme seksuelle utforskningen som voksne har (Aasland, 2021, s. 74). Da vil det være viktig å tilføre ny kunnskap slik at fagpersonene kan føle seg trygge på seg selv og temaet. Dette er for å unngå ulike ringvirkninger. Det er nemlig slik at ifølge Vildalen (2014) kan lite eller manglende kunnskap skape ringvirkninger som at barnas sexlyst er preget av angst, som igjen kan prege deres relasjon til partner senere i livet. Vi må fjerne tabuet rundt seksualitet for å skape en åpenhetskultur. Først da kan barna føle seg trygge nok til å fortelle om seksuelle overgrep.

3.4.4 Grensesetting, kroppen og hemmeligheter

Barn trenger å lære om kroppen. Voksne som prater med barna, bør bruke begreper om kjønnsorganer som er kjente og naturlige for barna. Dette kan være å benevne kjønnsorgan med tissefant eller tiss. Barna trenger enkle ord og forholde seg til, og ikke begreper som de aldri har hørt før. Andre begreper for kjønnsorgan kan også forhindre at barna forteller om overgrep (Eilertsen, 2022). Barna må lære hva som regnes som private områder. Det er viktig at de vet at de private områdene inkluderer rumpe, munn, pupper og ikke bare tiss eller penis (Fluge & Kjoberg, 2017). Når barna vet hva de private områdene heter, må de også lære om grensesetting. Dette innebærer å prate om at voksne ikke har lov til å gjøre noe seksuelt med barn. Dette gjelder også andre barn (Fluge & Kjoberg, 2017). Mange barn kan oppleve å holde på vonde hemmeligheter som gir dem vondt i hodet, klump i magen, redsel, sinte eller triste. Det kan da bli vanskelig å konsentrere seg i hverdagen (RVTS midt, o.å). Det er derfor viktig å fortelle barna at gode hemmeligheter kan gjøre oss spente, glade og gi oss energi, som å overraske kjæresten med en sydentur (RVTS midt, o.å). Barn som vet

hvor grensene går gis da muligheten til å si ifra om vonde hemmeligheter eller eventuelle overgrep. Ifølge Eilertsen (2022) gis barna beskyttelse dersom de vet de har kunnskaper og begreper for kjønnsorgan, og har en forståelse for egen kropp.

4.0 Forskningsmetode

For å utføre min forskning skal jeg bruke kvalitativ metode. Intervjuet vil utføres som semistruktuert intervju med utgangspunkt i intervjuguiden jeg lager. Det vil være naturlig å intervju miljøterapeuter på skolene i Vestland, da dette er en del av problemstillingen min. Jeg ønsker at respondentene skal svare på spørsmål om barn og seksualitet anonymt.

4.1 Hva er metode

Metode kan både være en fremgangsmåte og et verktøy for å løse problemer eller finne frem til ny kunnskap (Vilhelm, sitert i Dalland, 2021, s. 53). Metoden man bruker har en generell fremgangsmåte som man kan benyttes for å tilegne seg kunnskap eller for å etterprøve om en påstand er gyldig eller sann. Metoden vil være et redskap når vi skal innhente data (Dalland, 2021, s.54).

Vi deler ofte metodene i to grupper. Det er kvalitative og kvantitativ metode. Metodene skal være et verktøy for å både få en bedre forståelse av samfunnet vi lever i, og hvordan grupper, enkeltmennesker og institusjoner handler og samhandler (Dalland, 2021, s. 54). Den kvantitative metoden benyttes ofte når en skal bruke målbar data. Dette kan for eksempel være gjennom spørreundersøkelse. Det som kjennetegner den kvantitative metoden, er blant annet at innsamling av data skjer uten kontakt med feltet. Det er en metode som går i bredden og skal få frem representativ data som kan representere populasjonen.

Den kvalitative metoden benyttes når man skal innhente data som ikke kan måles med tall. Dette er ofte meninger og opplevelser som kan være personlige (Dalland, 2021, s. 54). For å samle inn data ved å bruke kvalitativ metode er det ofte mange som benytter seg av intervju. Intervjuet kan gjennomføres på forskjellige måter som for eksempel gruppeintervju, semistruktuert intervju eller individuelt intervju. Det som kjennetegner den kvalitative metoden, er at man må være bevisst i sin forståelse fordi forskeren er delaktig via for eksempel intervju. Metoden går i dybden og samler inn data fra få deltagere, og forskeren er i kontakt med feltet.

Et forskningsintervju er en samtale mellom to eller flere personer om et tema som de begge har interesse for. Målet med samtalen er at gjennom mening og forståelse skal ny kunnskap oppstå rundt temaet (Dalland, 2021, s. 68). Når man skal benytte seg av forskningsintervju må man skille mellom de ulike intervjuformene. De mest omtalte formene er strukturert,

ustrukturert og semistrukturert intervju. Det strukturerte intervjuet har lukkede spørsmål som kan benyttes for å sammenligne svarene til informantene som har deltatt. Under et slikt intervju er det ofte få svaralternativer, og liten mulighet for å komme med innspill utover de planlagte spørsmålene (Udir.no, 2021). Det ustrukturerte intervjuet kjennetegnes av at man følger informantens fremstilling. Da har man ofte lite eller ingen spørsmål. Dersom man benytter seg av spørsmål er de som regel åpne slik at informanten kan bestemme hvilken retning svaret skal ta. Et slikt intervju er ofte svært tidkrevende, og man risikerer at man får mye irrelevant informasjon (Udir.no, 2021). Intervjuformen som mange da velger er semistrukturert intervju. Det er en mellomting mellom strukturert og ustrukturert intervju. Det semistrukturerte intervjuet inneholder en intervjuguide med tema og spørsmål som er utgangspunktet for samtalen (Dalland, 2021, s. 68). Semistrukturert intervju kjennetegnes av at man benytter åpne spørsmål slik at informanten kan gi en dypere forklaring på de spørsmålene som informanten har god erfaring eller mye kunnskap om (Tjora, 2022, s. 251). Denne intervjuformen tilrettelegger for at intervjueren kan føle en trygghet ved å ha intervjuguiden som hjelpemiddel. Om intervjueren er avslappet kan dette ha en smitte effekt til informanten slik at hen får en god opplevelse med intervjuet.

4.2 Valg av metode

Jeg har valgt kvalitativ metode med bruk av semistrukturert intervju. Jeg ønsker å bruke denne metoden, da jeg på denne måten kan få informasjon fra de som jobber med barn i det daglige. Ved å benytte meg av semistrukturert intervju har jeg som intervjuer en trygghet ved intervjuguiden, samtidig som man kan prate fritt. Dette gir forskeren muligheten til å få nyttig informasjon som man ellers ikke hadde fått. Med tanke på at jeg ønsker å ha en god dialog med informantene er kvalitativ metode med semistrukturert intervju et naturlig valg til studiet mitt.

For å få svar på min problemstilling anser jeg kvalitativ metode som et hjelpemiddel. Grunnen til dette er da jeg på denne måten kommer i dialog med informantene, og kan få et mer utdypet svar. Dersom jeg hadde brukt kvantitativ metode med spørreundersøkelse, hadde jeg ikke hatt muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål dersom jeg hadde kommet på noe underveis. På grunn av manglende forskning rundt problemstillingen, ville det blitt utfordrende for meg og velge litteraturstudie. En av grunnene til at jeg ønsket å studere akkurat denne problemstillingen, er at jeg ønsker å få et økt fokus på seksualitet i barneskolen.

4.3 Valg av informanter

Dalland (2021) skriver at man skal velge intervjupersoner ut ifra hva man ønsker å få informasjon om. Det vil si at for å få svar på problemstillingen i studiet må en tenke seg nøye om før en velger informanter. Utvalget i studiet mitt er statistisk. Informantene som er valgt er valgt på grunnlag av at de har relevant kunnskap og/ eller erfaring (Dalland, 2021, s. 79). Informantene mine er fagfolk med utdannelse innenfor feltet. Dalland (2021) beskriver begrepet feltet som miljøet som undersøkes. Under planleggingen av intervjuet har jeg tatt med to informanter. Dalland (2021) påpeker at man bør starte med fåtall informanter, og heller øke dersom man har for lite informasjon. Om man planlegger intervjuene godt kan man få mye data ut av få intervjuer.

Når jeg kontaktet skolen fikk jeg tre navn som jeg kunne kontakte videre. De var alle tre miljøterapeuter på skolen, med bakgrunn som vernepleier, barnevernspedagog og førskolelærer med videreutdannelse i spesialpedagogikk. Alle tre informantene svarte ja til å delta i studiet mitt. Informantene ble plukket ut fra en skole i Vestland slik at jeg hadde et mindre område å forholde meg til når jeg skulle velge skole. Et annet kriterie var at de måtte arbeide som miljøterapeut på skole. På grunn av spørsmålene i intervjuguiden (Vedlegg 1), var det også en fordel at informantene hadde arbeidet på skolen en god stund. Dette for å kunne ha opparbeidet seg et inntrykk av hvordan skolen arbeidet inn mot seksuell helse. Under intervjuet fikk jeg informasjon om at den ene informanten kun hadde arbeidet på skolen i to måneder. Dette anså jeg som litt for lite til å være deltagende i studiet med tanke på validitet.

4.4 Fremgangsmåte for intervju

Når man velger kvalitativ metode ved bruk av intervju, må man først tenke på om man skal oppbevare personopplysninger. Personopplysninger inkluderer alle vurderinger og opplysninger som kan knyttes til enkeltpersoner jf. Lov 14. april 2000 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) kapittel 4. Det kan eksempelvis være adresse, navn, personnummer, bilde eller lydopptak (datatilsynet, 2019). For å ikke gå glipp av viktig informasjon i arbeidet med oppgaven, har jeg benyttet meg av lydopptak. For å kunne bruke lydopptak måtte jeg søke NSD. Dette gjelder også oppbevaring av e-postadressene jeg benyttet meg av, for å opprettholde kontakt med informantene. Dette til tross for at e-postadressen ble kodet. Når man søker til NSD så må man da lage en samtykkeerklæring

(Vedlegg 1) og intervjuguide (Vedlegg 2). Når en benytter seg semistrukturert intervju, kan intervjuguiden være til stor hjelp under selve intervjuet.

Da jeg fikk godkjenning fra NSD til å gjennomføre intervju i min forskning, kontaktet jeg skolene jeg ville intervju på. Ledelsen henviste meg da videre til miljøterapeutene som arbeidet på skolene. Jeg ga informasjonsskriv og samtykkeerklæring til både rektor og miljøterapeutene. Grunnen til at jeg også valgte å gi det til rektor, er at jeg ønsker å få samtykke fra ledelsen til å gjennomføre intervju på deres skole. Samtykket fra NSD fikk jeg i slutten av februar. Da kontaktet jeg skolen for å komme i kontakt med de jeg hadde sett for meg å intervju. Dette tok litt lenger tid enn forventet, men jeg fikk avtalt intervjutidspunkt etter hvert. Intervjuene ble gjennomført i midten av mars. Jeg brukte ca. 45 minutter på hvert intervju. Jeg hadde ett intervju på skolen, mens de andre to ble gjennomført digitalt på teams, eller via telefon. Jeg hadde fokus på å tilpasse meg informantene, og gjennomføre intervjuene på den måten som passet best for hver enkelt informant.

Intervjuene ble tatt opp ved hjelp av nettskjema diktafonen. Det gjør at man ikke lagrer lydopptakene på egen pc eller telefon. Lydopptakene blir lagret på nettskjema.no, som krever feide pålogging. Det er med andre ord en god og sikker måte å oppbevare lydopptakene på. Jeg transkriberte lydopptakene så fort som mulig uten å registrere personopplysninger som for eksempel navn, epost, eller telefonnummer. For at intervjuene skal være mest mulig forståelige, oversatte jeg dialekten til informantene til bokmål når jeg transkriberte. Under denne prosessen er det svært viktig å være oppmerksom på at man ikke skal endre på noe av budskapet som informantene kommer med. Når lydopptakene var transkribert, ble de slettet umiddelbart.

4.5 Analyse

Når intervjuene er gjennomført sitter man igjen med lydopptak og feltnotater. Dette må gjøres noe med for at forskeren skal få noe igjen for intervjuene. Da starter analyseringen. Dalland (2021) definerer analyse som det å utforske noe som er satt sammen av flere deler. Formålet er å finne enkeltdeler som kan gjøre det lettere å forstå helheten. Under analyseringen benyttes ofte spørreord som hva, hvem, hvordan, når, hvorfor og hvor. Intervjuene må analyseres for at de kan fortolkes. Da deler man opp transkriberingen i ulike deler. Etterpå benytter man seg av teori som kan være både metoder, begreper eller anerkjente teorier som kan knyttes opp mot dataene informantene kommer med (Dalland, 2021, s. 248). Ved hjelp av

analyseringen kan dataen fortolkes. Da får man et mer helhetlig syn på temaet som kan være til hjelp under besvarelsen av problemstillingen (Dalland, 2021, s. 248). Den informasjonen som man får i intervjuet som er irrelevant, kan i denne fasen bli luket bort.

Med tanke på at intervjuene som gjennomføres i dette studiet er semistrukturerte er det naturlig å benytte seg av tematisk analyse. Ifølge Tjora (2021) er en tematisk analyse en kvalitativ analyse. Analysen benytter det empiriske materialet til å utvikle temaer i tråd med transkriberingen. Den tematiske analysen har som formål å forsøke å identifisere sosiale fenomen som for eksempel erfaringer, prosesser eller situasjoner, og hvordan disse kan knyttes opp mot de ulike informantene (Tjora, 2021, s. 250). Dette innebærer at forskeren ikke trenger å innhente mye personlig informasjon om informantene, da man ikke er ute etter informasjon om hen. I intervjuet er man interessert i å få inn informasjon som kan besvare problemstillingen som man har for studiet.

4.6 Studienes troverdighet

For at metoden i oppgaven skal oppgi troverdig kunnskap er man avhengig av at kravene til validitet og reliabilitet er oppfylt (Dalland, 2021, s. 43).

4.6.1 Validitet

Validiteten i studiet omhandler studiets gyldighet. Dette innebærer i hvilken grad resultatet fra studiet er gyldig (Dalland, 2021, s. 42). Ifølge Dalland (2021) vurderes også studiets relevans gjennom validitet. Ved hjelp av den valgte metoden skal studiet innebære en undersøkelse i henhold til den problemstillingen man har valgt.

For at det skal være høy grad av validitet, må dataene som samles inn i oppgaven ha relevans i forhold til problemstillingen (Dalland, 2021, s. 43). Utvalget av informanter er miljøterapeuter som arbeider på skolen. Disse anser jeg som relevante for min oppgave. Med et semistrukturert intervju åpner man opp for at informantene kan komme med informasjon utenom mine spørsmål i intervjuguiden. Dette kan gi mer data til studiet som kan føre til en mer helhetlig analyse. For å få frem informantenes beskrivelser på en mest mulig korrekt måte ble det non-verbale kroppsspråket notert under intervjuet.

Ifølge Dalland (2021) er validiteten til studiet avhengig av studiens gyldighet. Dette kan omhandle hvor mange informanter som er deltagende, og om det er nok til å representere populasjonen. Dette kan være noe kritikkverdige, da min studie kun innebærer to informanter. Likevel vil jeg argumentere for at studiet er nyttig, da det setter fokus på seksualitet på barneskolen. Dette er noe jeg anser som viktig i arbeid med forebygging av seksuelle overgrep.

4.6.2 Relabilitet

Ifølge Dalland (2021) er relabilitet det samme som pålitelighet. Relabilitet handler om at målinger som blir gjort i studiet skal være korrekte, og at man oppgir eventuelle feilkilder om dette er nødvendig.

For at studiet skal ha høy grad av relabilitet må man følge fremgangsmåten i forskningsprosessen slavisk. De tre sentrale stadiene er intervju, transkribering og analyse. Dette er på grunn av at studiet skal kunne gjenskapes ved å benytte samme fremgangsmåte. For å få det samme resultatet er man avhengig å benytte de samme informantene, da det er deres erfaringer som benyttes som data i studiet. Ved å benytte intervjuguiden vil informantene få de samme spørsmålene i intervjuet, men når man velger semistrukturert intervju kan informantene komme med tilleggsinformasjon utenfor spørsmålet. Dette vil kunne sjekkes på lydopptaket til de er transkribert. Alle mennesker er preget av sin bakgrunn, holdninger, verdier og livserfaring. For at oppgaven skal bli så pålitelig som mulig, er det viktig å ha fokus på å være så objektiv som mulig når man arbeider med oppgaven (Dalland, 2021, s. 43). Med tanke på at de fleste har gjennomført grunnskolen, vil mange kunne ha en forforståelse av problemstillingen. Jeg skal ved å benytte meg av tidligere forskning og tilegnet kunnskap, forsøke å gjøre oppgaven så troverdig som mulig.

4.7 Kildekritikk

Når man skriver oppgaver, er det alltid viktig å være kritisk til hvilke kilder man velger å bruke. Metoden som brukes for å være trygg på at kildene er troverdige og sanne, heter kildekritikk. Dalland (2021) definerer kildekritikk som en vurdering og karakterisering av funnet litteratur. Dette kan blant annet være å benytte seg av internettkilder som man vet er troverdige som for eksempel RVTS. Mange forbinder det å være kritisk til noe negativt. Når vi studerer er det viktig å være kreativ når man skal finne kilder til påstandene man arbeider

med. Dette gjelder spesielt når forfattere formulerer definisjoner (Storø, 2019, s. 41). Det er ofte smart å se på ulike definisjoner på et begrep, da ulike forfattere kan beskrive begreper på ulike måter ut ifra hvordan de tolker begrepet. I oppgaven har jeg valgt å benytte meg av de nyeste utgivelsesbøkene til forfatteren. Dette er for at oppgaven skal være så pålitelig som mulig, med den nyeste forskningen og informasjonen. I oppgaven har jeg benyttet meg av mest primærlitteratur. Dette da sekundærlitteratur kan være oversatt, tolket eller endret fra original teksten (Dalland, 2021, s. 152). Derfor anser jeg kildene mine som relevante og gyldige.

5.0 Presentasjon av funn

For å belyse problemstillingen har jeg valgt å samle inn data ved hjelp av informanter fra vestlandsskolene. Under innsamling av data vil derfor kunnskapen til miljøterapeutene bli lagt til grunn som empiri i oppgaven. Dette kapittelet vil inneholde en presentasjon av funn av dataen som ble innhentet da jeg gjennomførte semistrukturert intervju med to informanter. For å analysere informantenes svar benyttet jeg meg av tematisk analyse. Informantenes svar er da blitt delt inn i ulike temaer som er 1) kunnskap og kompetanse, 2) ansattes følelser rundt seksualitet, 3) prosedyrer og 4) lærdom som er nyttig for barna.

I tabellen under blir det presentert en oversikt over deltagerne. For å beholde informantenes anonymitet har jeg valgt fiktive navn på deltagerne. Tabellen inneholder da fiktive navn, alder, hvor mange år de har arbeidet på skolen, kjønn og utdanningsnivå.

Anonymt navn	Kjønn	Alder	Antall år på skolen	Utdanningsnivå
Anette (Informant 1)	K	40-49	4,5 år	Bachelorgrad: Vernepleier
Mona (Informant 2)	K	30-39	6 år	Bachelorgrad: Barnevernspedagog

5.1 Kunnskap og kompetanse

Informantene fikk spørsmål om de lærte noe under utdanningen om seksuell helse. Samtlige informanter var enige om at det er for lite fokus på seksualitet under utdanningene. Dette kan ha noe med hva som er fokusområdet til hver enkelt informant. Anette hadde hatt om temaet under utdanningen, men ikke undervisning direkte rettet mot barn. Hun forteller også at hennes kollegaer som stort sett består av lærere er fortvilet over at de skal undervise om seksualitet, overgrep og seksuell helse. Videre forteller hun at dette kan være på grunn av mangelfull opplæring både under utdanningen til lærerne, og videre kursing i arbeidslivet. Under utdanningen til Mona fikk de undervisning om seksuell legning som gav lærdom om homofili, heterofili, som også er en del av seksualiteten vår.

Et annet spørsmål informantene ble stilt var om de ansatte får noe opplæring eller kurs om barn og seksualitet?

«Det er ikke noen kurs i regi av skolen, men under korona fikk jeg deltatt på et kurs om seksualitet på en planleggingsdag for å friske opp minnet litt» (Anette)

Informantene fortalte at de selv har tilegnet seg kunnskap gjennom kurs på eget initiativ eller fra tidligere arbeidsplasser. Informantene informerer igjen om at det er mange voksne på skolen som føler de vet for lite om temaet, og at det er litt opp til hver enkelt som arbeider på skolen om hvor mye kunnskap en selv velger å tilegne seg.

5.2 Ansattes følelser rundt seksualitet

For at barna skal lære om seksualiteten er barna avhengig av å ha gode voksne som hjelper dem på riktig vei. Jeg fikk nokså like svar angående spørsmålet om: hvordan synes du det er å prate med barna om seksualitet? Informantene var komfortable med å prate med barna om temaet. Her er utdrag fra informantene som presiserer at de ikke synset at det er utfordrende å prate med barn om temaet.

«Kjenner at det ikke er noe utfordrende. Tenker at jeg vet hvor viktig det er å prate om temaet. Om jeg får mulighet så griper jeg den. Jeg er ikke den første til å ta undervisningsdelen, men handler mer om at jeg ikke liker å undervise. Jeg er komfortabel med å prate en til en eller grupper». (Mona)

«Ikke flaut. Det er kjempeviktig å normalisere kropp. Dette innebærer at alle er forskjellige og at alle er unike på sin måte. Jeg var spent på øktene om overgrep, men barna tok det så fint. Det har alt å si hvordan de voksne legger det frem. Temaet er litt nytt for de som går i 1-4 klasse som kanskje gjør at det blir mindre fnising. Noen av barna hadde også sett filmene i barnehagen og kjente igjen temaet.» (Anette)

Etterpå spurte jeg om hvordan de opplevde at de andre voksne forholdt seg til temaet, og om de opplevde at de andre unngår temaet. Dette svarte de ganske samstemt på. Informantene sa at andre voksne kan bli redde, og føle på at de ikke kan prate om temaet, da de opplever å ikke ha nok kunnskap og kompetanse om dette. Den ene informant forteller at holdningen til de voksne kan variere ettersom hvilken aldersgruppe de tilhører. Yngre har kanskje litt mer åpenhet rundt temaet, da dette temaet mulig har blitt mer aktuelt i utdanning de siste årene. En annen grunn kan også være at de er født inn i en tid hvor det har vært mer fokus på åpenhet. Den andre informant påpekte at det også kan være et litt glemt tema. De voksne er

fokuserte på sine oppgaver, som ofte omhandler de ulike læremålene i fagene. Det er da enkelt å glemme dette temaet, dersom man ikke befinner seg i situasjoner hvor dette er aktuelt.

5.3 Prosedyrer

Under intervjuet fikk informantene spørsmål om de hadde noen prosedyrer på skolen dersom et barn har bekymringsfull seksuell atferd. Samtlige informanter svarte at det var de usikre på. Det kan være at skolen har en prosedyre dersom barna har en bekymringsfull atferd.

Miljøterapeutene uttrykker hva de tror ville skjedd dersom et barn har bekymringsfull seksuell atferd.

«Jeg vet ikke om skolen har noen prosedyrer. Det vi pleier å gjøre om et barn har bekymringsfull seksuell atferd er å diskutere det i teamet eller på trinnet. Dersom en da ikke mistenker overgrep kan atferden diskuteres med foreldre. Andre som kan bidra er helsesøster eller ppt. Er man usikker på hva man skal gjøre tror jeg de fleste hadde gått til ledelsen og fått instruksjoner fra dem.» (Mona).

Et annet prosedyrespørsmål omhandler seksuelle overgrep. Det er interessant å få informasjon om hva skolene gjør for å forebygge seksuelle overgrep. Derfor fikk informantene spørsmål om hvordan skolen arbeider for å forebygge seksuelle overgrep.

«Viss skolen oppdager overgrep kan dette være tilfeldig, eller at det er et barn som åpner seg til en trygg voksen. Vi arbeider ikke bevist for å forebygge, men arbeider alltid med gode trygge relasjoner til barna. På trinnet prater vi blant annet om vonde hemmeligheter, og at klumpen i magen blir mindre om man deler den. Ingen skal gå med en vond klump i magen.» (Anette)

Jeg prøver å prate om hva som er greit og ikke og hva voksne har lov til. Jeg prater generelt om at jeg vet at noen barn opplever det og at det ikke er greit, uten å gå direkte inn på hver enkelt elev. Det kan være viktig for barna å vite at jeg har informasjon om det. Om noen opplever det så kan de komme og prate. Om jeg hører barn prate om ting som oppsiktsvekkende må man som voksen våge å spørre hva eleven mener, og at jeg vil høre mer om det. (Mona)

Det kom altså frem at skolen ikke har noe fast system som følges, for å forebygge seksuelle overgrep. Informantene var enige om at skolene arbeider med å danne trygge gode relasjoner til barna. De legger vekt på at det er viktig å ha god dialog med barna, og at de er en trygg voksen som barna kan komme og prate med dersom de opplever noe vanskelig. Informantene presiserer at om ikke barna har det bra inni seg så vil dette gå ut over læringen. For at barna skal være trygge på skolen må de voksne tilrettelegge for et godt miljø på skolen.

5.4 Lærdom som er nyttig for barna

For å utvikle en sunn seksualitet, trenger barna å lære om seksuell legning, overgrep, hva som er private områder og så videre. Noen voksne synes det er vanskelig å vite hva barna trenger å lære for å utvikle en sunn seksuell helse. De voksne trenger selv å ha begreper for hva en sunn seksuell helse er. Derfor fikk informantene spørsmål om hva de definerer som sunn seksuell helse. Her er et utdrag fra Anette som beskriver hvordan hun definerer sunn seksuell helse.

«Sunn seksuell helse er å være glad i den kroppen du har. Det er også viktig at voksne som skal hjelpe barna er trygge på sin egen seksualitet. Mange i barnehage alder er nysgjerrige og vil vise sine og se andres private områder. Dette drar de også med seg på skolen, men det er da viktig å fortelle om at dette er frivillig og at man selv må føle om det er greit. De voksne må også veilede og passe på at det er likevekt mellom alderen til barna. Barna må også lære hva voksne ikke har lov til.» (Anette)

«Det er viktig å fortelle barna at det kan gi gode følelser å ta på tissen, men at dette er noe man kan gjøre for seg selv. Man må fortelle det på en fin måte slik at barna ikke føler noe skam over det. En kan si at dette er noe en kan gjør på badet eller på rommet sitt.» (Mona)

Et annet spørsmål som informantene ble stilt er; hva bør barn lære for å utvikle en sunn seksualitet?

«Å prate om seksualitet kan sammenlignes med det å prate om selvmord. Noen voksne mener at en ikke skal ta opp temaet fordi de da er redde for å sette griller i hode på dem. Om man informerer barna så er de voksne redde for å gi barna ideer og skape mer nysgjerrighet. De voksne kan da mene at om barna utforsker mer kan dette føre til

en usunn seksuell helse. Men jeg tenker det er motsatt siden man skal informerer, fortelle hva som er greit. Da kommer den sunne seksuelle helsen frem.» (Mona)

Informantene er samstemte om hva som er viktig at barna lærer om. Miljøterapeutene forteller at barna må lære at de voksne ikke har lov til å ta på barnets private områder, med mindre en syns det er greit. Barna trenger også å lære at det er greit å like både gutter og jenter, og at det også er greit å ikke vite hva man liker. Man må som voksen legge til rette for at det ikke skal være skambelagt å prate om seksualitet. Informantene fokuserer også på at barna må lære at det kan være godt å ta seg på tissen, men at dette er noe man må gjøre for seg selv, enten på rommet eller på toalettet for eksempel. De voksne må vise at de ikke skammer seg over å prate om temaet, slik at barna føler at det er greit å være åpen dersom de lure på noe.

6.0 Diskusjon av funn

I denne oppgaven har jeg prøvd å finne svaret på hvordan ansatte på barneskolen kan bidra til en sunn utvikling av den seksuelle helsen til barn fra 1-4. klasse. Dette for å kunne legge til rette for at barn kan være åpne om eventuelle overgrep. I dette kapittelet skal jeg tolke og drøfte de funnene jeg har gjort i intervjuene ved hjelp av teori. Gjennom en tematisk analyse har jeg kommet frem til 4 temaer som er 1) kunnskap og kompetanse, 2) ansattes følelser rundt seksualitet, 3) prosedyrer og 4) lærdom som er nyttig for barna.

6.1 Kunnskap og kompetanse

For at barn i skolen skal utvikle en sunn seksuell helse, er det viktig med voksne som kan snakke om temaet på en trygg måte. De voksne i skole må ha kunnskap om hva som er normal atferd. Ved hjelp av trafikklysmodellen kan de voksne lære seg hva som er normal atferd, hva som er noe bekymrende og hva som er usunn seksuell atferd (Hegge, 2018, s. 120; Stiftelsen psykiatrisk opplysning & Helsedirektoratet, 2011, s. 4). Skolen trenger voksne som vet hva de skal se etter for å kunne hjelpe barna i sin utvikling. Dersom en voksen ser unormal seksuell atferd, kan de også hjelpe barnet med regulering.

Informantene la stor vekt på å lære barna at det kan være spennende å utforske sin og andres kropp, og at det kan føles godt å ta på tissen. Det er viktig å lære barn at om en skal utforske må dette være frivillig. Informanten forteller også om det å veilede barna til å utforske på passende plasser, som toalettet eller rommet sitt. Ved å informere barna om dette på en fin måte blir følelsene deres anerkjent med at det kan gi gode følelser, men de får også hjelp til å finne plasser hvor er mer passende å utforske på. Dette er en del av læringen og utviklingen av en sunn seksualitet.

På en annen side så kan de voksne på skolen være en beskyttelsesfaktor for barna. Dette gjelder spesielt for barn som er i sårbare situasjoner (Kvillo, 2014 s. 73). Det kan gjelde barn som er utsatt for vold og overgrep, som blir mobbet eller er utsatt for omsorgssvikt. Voksne på skolen som ser barna for den de er, gir ros, varme og kjærlighet kan gjøre hverdagen for disse barna litt enklere. For barna kan den voksne være en grunn til å glede seg til å gå på skolen, eller være en de stoler på. De voksne på skolen er rollemodeller, og må være bevisst på at de gjør en stor forskjell for mange av elevene. Ifølge Bufdir (2021) er det 15% av menn og kvinner som har opplevd overgrep før de er fylt 18 år. Barn som er utsatt for seksuelle handlinger som blotting, beføling eller penetrering uten å ha gitt samtykke, er under denne

statistikken (Bufdir, 2018). Denne statistikken er et bevis på at det er mange barn og unge som utsettes for overgrep, og voksne på skolen er en ekstra viktig beskyttelse for disse barna.

De voksne på skolen må ha kunnskap om barn og seksualitet. Dette er blant annet for at de skal kunne skille mellom normal og unormal seksuell atferd (Stiftelsen psykiatrisk opplysning & Helsedirektoratet, 2011). Om de voksne ikke har kunnskap om seksualiteten, vil det bli vanskelig å lære barna hva en sunn seksuell helse er. Kunnskapen er også viktig for å unngå at barnas sexlyst skal være preget av angst og skam (Vildalen, 2014). De voksnes reaksjoner kan påvirke barnas følelse av skyld og skam, selv i voksen alder (Aasland, 2021, s. 74). Ansatte på skolen må derfor være bevisst på hvordan de reagerer dersom barna leker seksuelle leker som for eksempel doktorlek. Reaksjonen til de voksne kan komme av at de har for lite kunnskap om barnas seksualitet, og at de sammenligner barnas seksualitet med voksnes. Anette forteller dessuten at de voksne på skolen er fortvilet over at de må lære barna om seksualitet og seksuelle overgrep, til tross for mangelfull opplæring og/eller kursing.

At lærerne ikke får nok opplæring er svært bekymringsfullt. Spesielt når Mona forteller; «Jeg opplever at holdningene til mine kollegaer er varierte fra person til person. Alderen til lærerne har også mye og si». For at de voksne i det hele tatt skal kunne lære barna hva sunn seksuell helse er, må de selv ha gode kunnskaper om det. Det vil da være grunnleggende at de voksne er trygge på sin egen seksualitet. De voksne trenger derfor kunnskap om hva seksualitet er. Ifølge Hegge (2018) er seksualiteten medfødt. Seksualiteten er en del av både vår identitet, glede, preferanser og følelser. Den kan uttrykkes på ulike måter, og for barn er det ofte gjennom «doktorlek» (Aasland, 2021, s. 249). Skolen må gjøre en innsats for at det er gode holdninger rundt barn og seksualitet, og at dette skal være naturlig å prate med barna om. Elevene tilbringer store deler av dagen sin på skolen. Det er derfor svært viktig at de voksne på skolen legger til rette for at barna skal utvikle en sunn seksuell helse.

Det første skolene kan gjøre er å benytte seg av kunnskapsrike miljøterapeuter på skolen. Det kan også være andre ansatte som synes seksualitet er viktig, og har satt seg inn i temaet. Miljøterapeutene kan da lage et kurs for de ansatte for at de skal få økt bevissthet og lærdom om temaet. Skolene bør også sette miljøterapeutene i front og sørge for at de har gode kunnskaper om seksualitet, overgrep og seksuell helse. Dette kan være ved å la dem delta på ulike kurs, eller gi dem mulighet til å spesialisere seg. Dette tiltaket gir skolene noen ansvarspersoner som kan passe litt ekstra på at barna får informasjon om temaet.

Miljøterapeutene kan også være trygge personer for de andre ansatte som kan veilede dem i undervisning og samtale med barna. Dessuten så bør skolene ha en felles undervisningsplan for hvordan de skal undervise hvert enkelt klassetrinn. En slik undervisningsplan kan være med på å skape trygghet for lærerne, da de på den måten har rammer for hva elevene bør lære på de ulike klassetrinnene. Heftet som inneholder trafikkløysmodellen bør være tilgjengelig på lærerværelset. På denne måten kan de ansatte benytte seg av faglitteratur, dersom de er usikre på barnas seksuelle atferd. Skolene har gode miljøterapeuter som har, eller kan tilegne seg kunnskap. Miljøterapeutene kan brukes for å utvikle en sunn seksuell helse for barn.

6.2 Ansattes følelser rundt seksualitet

Et av spørsmålene var hvordan de ansatte føler det er å prate med barna om seksualitet. Mona svarer «kjenner at det ikke er noe utfordrende» og Anette svarer «ikke flaut!» De uttrykker at de er svært komfortable med å prate med barna. Informantene forteller også om ulike forebyggende tiltak som seksualundervisning, fokus på gode og vonde hemmeligheter, grensesetting og trygge relasjoner. Dette gir et inntrykk av at miljøterapeutene på skolen har god kunnskap om hvordan de skal lære barna om sunn seksuell helse. Seksualitet kan for mange føles personlig og intimt, men for at barna skal utvikle et sunt forhold til sin seksualitet er det viktig at de voksne våger å prate om temaet, uten å føle på negative følelser.

Informantene nevner ikke noe om risikofaktor og beskyttelsesfaktor. Barn og unge som er i vanskelige situasjoner har større risiko for å ha utfordringer både sosialt og psykisk (Kvello, 2014 s. 73). For noen kan det å oppleve uønsket seksuell oppmerksomhet være svært vanskelig å håndtere, mens andre reagerer ikke på hendelsen. Dette kan være påvirket av risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer. Om en tidligere har opplevd overgrep kan uønsket seksuell oppmerksomhet være en trigger som gjør det vanskeligere for barnet å håndtere situasjonen. Om barnet blir møtt med anerkjennelse og empati fra de voksne, kan dette føre til gode relasjoner med de voksne på skolen (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 180). Dersom de da opplever noe ubehagelig eller vanskelig kan det være lettere for dem å prate med de voksne, da de gode relasjonene har skapt trygghet. Trygge voksne er dessuten en beskyttelsesfaktor for de barna som har det vanskelig. Det er derfor viktig å ha fokus på gode relasjoner. Det er en del av det forebyggende arbeidet.

Seksualitet er et tabubelagt tema ifølge informantene. En kan oppleve skam dersom handlinger bryter med samfunnets normer, idealer eller forventninger (Rygh, 2017, s. 584).

Skam kan føles ubehagelig, og det kan derfor være lettere å unngå temaet. Jeg mener at det ikke hjelper å benytte seg av gode forklarende filmer, dersom de voksne viser ubehag og lite interesse i etterkant, eller mens filmen blir vist. Barna legger merke til om de voksne blir flau og skamfulle. Dette kan føre til at barna sitter igjen med mange spørsmål som de ikke tørr å spørre om. Om de voksne derimot stiller oppfølgende spørsmål og viser interesse, kan dette skape tillitt til den voksne, og åpenhet rundt temaet i klassen. Erfaringsmessig så kan det være enklere å prate om vanskelige temaer dersom andre viser at de er komfortable med å prate om temaet. Derfor kan det være smittende for andre dersom miljøterapeutene skaper åpenhet om seksualitet, og er gode rollemodeller som våger å prate om temaet. Dessuten kan det å prate med en voksen som er komfortabel og har kunnskap om temaet, føles trygt for en som ellers føler seg flau eller skeptisk. En ledelse som benytter seg av miljøterapeutene som ofte har mye kunnskap om seksualitet, kan bidra til å skape en endring blant hele personalet på skolen.

For at det skal bli lettere for de voksne på skolene må vi ha fokus på en holdningsendring i samfunnet. Barna oppholder seg store deler av dagen på skolen og det er derfor en god arena for å skape endring. Å ha ansatte på skolene som ikke unngår temaet, og er klare for å ta imot og besvare alle spørsmål, ville ha vært en skole som er på riktig vei. Her vil miljøterapeutene være gode forbilder. Det som kan være utfordrende for dette miljøterapeutiske arbeidet, kan være å skape denne endringen. Gjennom intervjuene informerer informantene om at alder spiller en rolle i hvordan kollegaene velger å prate om seksuell helse. Det vil si at det ofte er opp til den enkelte ansatt, og deres følelser knyttet til temaet. Mye av dette kan handle om tidligere erfaringer, religion og åpenhet i hjemmet. Alle en bagasje. Med tanke på statistikken som viser at 466 barn under 14 år anmelder overgrep (Kofoed, 2020, s. 11), er det stor sjanse for at en eller flere voksne på skolen selv har opplevd uønsket seksuell oppmerksomhet eller overgrep. Det vil være viktig å ta hensyn til dette dersom en skal arbeide for en holdningsendring. Om en har vært utsatt for overgrep kan det være ekstra vanskelig å prate med barna om temaet. Det vil derfor være viktig at miljøterapeutene sørger for at de eventuelt aktuelle får ekstra oppfølging den første tiden. Det vil også være mennesker som har opplevd overgrep, men som aldri forteller det til noen. Dette må også tas høyde for ved en eventuell holdningsendring, der en har fokus på at seksualitet og seksuelle helse ikke skal være et tabubelagt tema. Et miljø blant de ansatte på skolen som tørr å prate om seksualitet og seksuell helse vil være forebyggende mot overgrep (Bufdir, 2021; Eilertsen, 2022). Dette vil føret til at barna lærer seg ord som kan beskrive kroppen, identitet og overgrep. Dette gir barna større mulighet til å si i fra om de utsettes for seksuelle overgrep.

6.3 Prosedyrer

Skolen er en viktig arena som kan brukes for å forebygge seksuelle overgrep. Med tanke på at barna oppholder seg på skolen store deler av dagen, er det derfor viktig å benytte seg av muligheten. Seksualundervisningen er en god arena til å lære barna om sunn seksuell helse. Da jeg selv gikk på skolen, erfarte jeg at ulempen med seksualundervisningen kan være at den ikke starter før barna har kommet i puberteten. Det kan da skape usikkerhet for barn som opplever å for eksempel få menstruasjon før undervisningen har startet. Mange i klassen min ble også flau, fordi de ikke hadde erfaringer med at det er normalt å prate om tissen. Dersom seksualitet er et kjent tema for barna, kan det bli enklere å undervise om temaet når barna blir eldre. Ifølge RVTS midt (o.å) er også de gode relasjonene og de trygge voksne, også en del av forebyggende arbeidet. Dessuten så er det også viktig å prate om grensesetting, og om gode og vonde hemmeligheter (RVTS midt, o.å).

Informantene uttrykker på den ene siden at de ikke vet om det er noen prosedyrer på skolen dersom barn har en negativ seksuell atferd. Dette kan være på grunn av manglete kunnskap, eller fokus om seksualitet og seksuell helse. Dessuten så er det mange kunnskapsmål som skal oppnås på skolen. Derfor kan temaet rundt seksualitet og overgrep fort bli glemt i en travel hverdag. Jeg mener at det også er svært skremmende at informantene forteller at det kan være tilfeldig at de oppdager overgrep. Dette er noe jeg selv har opplevd med en i klassen. For meg er det hjerteskjærende å vite at familien til en jeg gikk i klassen med var utsatt for vold og overgrep i over 20 år. Jeg vet også at det var en tilfeldighet at skolen fikk vite om overgrepene. Betyr dette at skolene ikke har gode forebyggende systemer?

På en annen side forteller informantene om hva de tror ville skjedd dersom de er bekymret for den seksuelle atferden til et barn. Dette var alt i fra å kontakte ledelse, til å prate med foreldrene i tilfeller der skolen ikke mistenker overgrep. Informantene forteller om hvordan de pleier å prate med barna om overgrep og seksualitet, men er det slik at de andre ansatte også praktiserer denne undervisningen? Ut ifra informantenes svar og min egen erfaring, er ikke dette arbeidet godt nok på skolene, og vi som samfunn må endre dette sammen.

Selv om informantene forteller at de ikke har noen prosedyrer om et barn har negativ seksuell atferd, forteller de likevel om ulike handlinger som er forebyggende. Dette er blant annet at de prater om gode og vonde hemmeligheter sammen med barna. Det er også forebyggende å vise

barna tilrettelagte videoer om hva seksuelle overgrep er. Den ene informanten mener at videoene er svært konkrete med tydelige budskap. Et av budskapene er at barna skal bli informert om at voksne vet at det ikke er lov til å begå overgrep. Dette er også et budskap som Fluge & Kjoberg (2017) har fokus på i filmen de har laget. Film kan være et nyttig verktøy å benytte når en skal nå inn til barn om viktige temaer. På skolen kan det være ekstra nyttig da barna ofte ønsker ulike læringsmetoder. Dessuten kan det også føles flaut for både barn og voksne dersom en voksen på skolen skal prate om seksualitet og seksuell helse. Filmer kan derfor være et hjelpende verktøy om en skal undervise barna om seksualitet og seksuelle overgrep.

Skolene har også ulike lover og regler som de må forholde seg til. De skal blant annet forholde seg til meldeplikt i opplæringsloven og avvergingsplikt i straffeloven. Med tanke på at seksuelle overgrep er lovbrudd skal en forsøke og forhindre dette jf. strl. § 196. Siden barna er under 18 år og regnes som barn jf. Bvl § 1-3 skal barnevernstjenesten også varsles i henhold til meldeplikt for offentlige tjenester jf. § 6-4, 1.ledd & oppll § 15-3. For at de ansatte på skolene skal følge denne loven må de melde fra om de har grunn til å tro at det begås seksuelle overgrep. Dersom skolen har mistanke om vold eller seksuelle overgrep, skal barneverntjenesten varsles før foreldrene får informasjon. Det er bedre å melde ifra en gang for mye, enn en gang for lite. Dersom det kommer opp en sak med et barn en har kjennskap til, kan vedkommende gjerne slite med dårlig samvittighet i lang tid etterpå.

6.4 Lærdom som er nyttig for barna.

For at barna skal utvikle et sunt forhold til sin seksualitet er de avhengig av å lære om blant annet kroppen, identitet og grensesetting. Det er også viktig å lære barna om overgrep. Barna må lære at det er ikke bare er tiss mot tiss som regnes som overgrep, men at både blotting, penetrering, onani og beføling også regnes som overgrep (Bufdir, 2018). Om samfunnet vil at barna skal si ifra om overgrep, må samfunnet også tilrettelegge for at barna skal kunne fortelle om det. Med tanke på at det er et tabubelagt tema, vil dette være et ekstra viktig tema å belyse. Ifølge Aasland (2021) er det mange voksne som unngår temaet da de er redde for at barna skal få mer lyst til å utforske, og med det danne en voksen seksualitet. Mona uttrykte også at hun opplever at mange voksne er redde for at barna skal bli mer interessert i å utforske dersom en prater om seksualitet og seksuell helse. Hun mener at dette ikke stemmer da barn som har informasjon ofte har en sener debut, enn barn som ikke har informasjon. Jeg mener også at vi må tørre å prate mer med barna slik at de lærer at vi voksne ikke er redde for å prate

om temaet, og at de kan spør om de lurer på noe. Jeg opplevde selv at mange jenter i klassen ikke våget å fortelle foreldrene at de hadde fått menstruasjon. Slik kan vi ikke ha det.

En annen ting som barna trenger å få informasjon om, er at seksuelle handlinger og overgrep er ulovlig om en ikke samtykker. Barn kan ikke vite at mamma, bestefar, tante eller far sin kamerat ikke har lov til å utføre seksuelle handlinger med eller fremfor dem, dersom ingen forteller at det er ulovlig (Bufdir, 2018). Vi lever i et samfunn der en ønsker at en skal anmelde overgrep til politiet. At 466 barn under 14 anmelder for voldtekt eller overgrep er bra, men det er nok store mørketall (Kofod, 2020, s. 11). Vi må da kunne kreve at samfunnet legger til rette for at barna skal tilegne seg et ordforråd om seksualitet og seksuell helse, slik at vi gir dem mulighet til å si fra. Dette kan de gjøre ved å ha seksualundervisning på skolen der det stilles krav til å ha kunnskapsrike miljøterapeuter som kan veilede andre ansatte til å gi barna god undervisning. I seksualundervisningen kan barna lære alt fra grensesetting, private områder, seksuell helse og kjønnsidentitet (Fluge & Kjoberg, 2017). Barna trenger også å lære at alle mennesker er like mye verdt. Som den ene informanten utrykte; «Barna må lære at det er greit å like jenter/gutter, men at det også er greit å ikke vite hva en liker» (Mona) Vi kan ikke forvente at barna skal vite at overgrep er ulovlig, dersom ingen forteller dem det.

Alle mennesker er ulike og unike påpeker informanten Anette. Dersom en lærer barna fra de små er at vi har åpenhet i samfunnet og aksepterer at man er ulike, kan dette føre til mer åpenhet i fremtiden. Dessuten kan åpenhet være med på å forebygge ulike former for overgrep (Bufdir, 2021). Å dyrke gode holdninger vil være et viktig element for å utvikle en åpenhetskultur. På en annen siden kan teorien om åpenhet være vanskelig å opprettholde. Med dette tenker jeg på det å veilede barn i utforskende situasjoner. Barn kan også oppleve å bli seksuelt frustrerte. Som voksen kan en fortelle barnet at det kan føles godt å ta på tissen, men man kan ikke vise dem at det er godt. Man kan prøve så godt man kan å forklare barn hva som er godt og hvorfor. Dette kan en gjøre ved å vise informasjonsfilmer som er laget av for eksempel Fluge & Kjoberg (2017), eller andre faglige filmer som er tilrettelagt for barn. Det er derfor viktig å finne en god balanse på hva som er greit å vise til barn og ikke. En kan for eksempel ikke vise barn pornografiske filmer når en skal prøve å svare på deres spørsmål. Som voksen har man et ansvar for det en viser til barn, og det er viktig å være bevisst sin rolle og påvirkningskraft.

6.0 Avslutning

I dette studiet har jeg benyttet meg av kvalitativ forskning i form av semistrukturerte intervjuer. Dette for å få et tydeligere bilde på hvilke kunnskaper ansatte på skolene har for å bidra i barns utvikling av en sunn seksuell helse. I studiet hentet jeg inn data ved å intervjuer to miljøterapeuter ansatt i skolen. Intervjuene ble gjennomført på samme skole i Vestland fylket. Før jeg kom frem til problemstillingen min undersøkte jeg tidligere forskning, og konkluderte med at dette er et tema som må undersøkes mer og settes fokus på. Derfor kom jeg frem til problemstillingen: *«Hvordan kan ansatte på barneskolen bidra til en sunn utvikling av den seksuelle helsen til barn fra 1-4. klasse, slik at barna er åpne om eventuelle seksuelle overgrep?»*

Om jeg hadde hatt mer tid hadde jeg gjerne gått mer inn på hvert enkelt tema og teori. Det er lite forskning om kunnskapen til de ansatte på skolen. Dette mener jeg er viktig å fokusere på, slik at vi får en åpenhet om seksuell helse, og videreutvikler det gode arbeidet som er startet i barnehagen. Om en prater med barna fra de er små kan det føles mindre flaut når elevene skal ha seksualundervisning. Den kvalitative tilnærmingen kan gi oss et inntrykk av hvor mye kunnskap ansatte på skolene har om seksualitet og seksuell helse. Med flere skoler og deltagere, hadde oppgaven fått en breiere forståelse for hvilke kunnskaper ansatte har om seksuell helse på skolen.

Med tanke på informasjonen jeg mottok fra informantene om at de føler seg trygge på å prate med barn og seksualitet, så lurer jeg på hvorfor jeg sitter igjen med et inntrykk av at det er for lite kunnskap om seksualitet og sunn seksuell helse på skolen? For det første så har miljøterapeutene lite undervisning om seksualitet under sin utdanning. Det skal sies at det er blitt en endring de siste årene. Det er blitt mer fokus på seksualitet og seksuell helse, spesielt med fokus på seksuell legning og identitet. Det er fremdeles skammelig at informantene har tilegnet seg kunnskap gjennom egne erfaringer, kurs eller på eget initiativ. Kurs bør benyttes til å friske opp minnet om ting en allerede har lært under utdanning. På bakgrunn av informantenes svar, samt Eilertsens (2022) bekymring rundt kunnskapen om seksualitet, er det ikke noe tvil om at dette er noe som må endres på. At ikke det er noe system via skolen er bekymringsfullt. Med tanke på at det statistisk sett er 15%, både kvinner og menn, som utsettes for overgrep før de fyller 18 år. Dette er et bevis på at det er barn og unge som utsettes for overgrep, men en må også legge til grunn at mørketallene nok er store. Det blir

svært vanskelig å avdekke overgrep dersom de voksne ikke har kompetanse til å prate med barn om seksuell helse. Uten at vi avdekker overgrepene, kan vi heller ikke få stanset dem!

I vårt samfunn er det ikke noe tvil om at vi har flinke ansatte på skolene. Dette må brukes som en ressurs slik at de andre voksne kan dra nytte av miljøterapeutene. Skolen kan for eksempel utnevne en miljøterapeut til å ha hovedansvar for barnas seksuelle helse. Miljøterapeutene kan da få ekstra kurs, som de kan bruke under veiledning av andre ansatte. Å lage et felles undervisningsopplegg for de ulike klassetrinnene tror jeg hadde skapt trygghet for de ansatte. Da kunne de spesialisert seg på dette opplegget, og det blir da enklere å vite hva barna skal lære på de ulike klassetrinnene.

Skolene må kurse sine ansatte, slik at de som har manglende kompetanse tilegner seg denne. Om de voksne føler seg trygge til å prate om seksualitet og seksuelle overgrep, og skaper en åpenhetskultur, er jeg sikker på at barna også vil føle seg tryggere. Å møte barna med gode reaksjoner dersom en lur på noe vil være med på å minske følelsen av skam. Det er også viktig at de ansatte på skolen er bevisst sitt kroppsspråk under samtaler om seksualitet. Et dårlig kroppsspråk kan føre til vonde følelser for barnet, ved at det kan føle seg dum, flau eller teit. Vi må få til en holdningsendring for å få bort tabuet om seksualitet. Barnehagene har gått i forveien og forbedret seg, nå er det skolene sin tur.

6.1 Avsluttende refleksjon

Før jeg begynte med oppgaven min hadde jeg en følelse av at det er manglende kunnskap om seksualitet og seksuell helse på skolene. For at vi skal kunne formidle noe videre, er vi avhengige av at vi har kunnskap om temaet selv. Da jeg pratet med informantene fikk jeg inntrykk av at det er manglende kunnskap om seksualitet og seksuell helse på skolen. Dette kan ha noe med holdninger en tar med seg hjemmefra eller manglende undervisning under utdanning. For å kunne prate med barn trenger de voksne kunnskap og kompetanse. Det er derfor viktig at vi som samfunn tilrettelegger for at ansatte kan tilegne seg denne kunnskapen via utdanning, kurs eller veiledning fra miljøterapeuter som arbeider på skolene. Når de ansatte har kunnskap, kan det være enklere å prate med barna. Da vil det være viktig å prate om gode og vonde hemmeligheter, overgrep, private områder, grensesetting, seksuell legning og så videre. Dette vil gjøre at barna får et godt ordforråd om seksualitet. Når barna har et godt ordforråd og kunnskaper om overgrep, vil det gi dem mulighetene til å fortelle om

eventuelle overgrep eller ubehagelige opplevelser. De kan spørre om ting de lurer på slik at de utvikler en sunn seksuell helse, og får et godt forhold til seksualitet. Det er nemlig slik at det skal ikke være flaut å prate om seksualitet.

7.0 Litteraturliste

- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2018, 12. desember).** *Hva er seksuelle overgrep?*https://www.bufdir.no/Nedsatt_funksjonsevne/Retningslinjer_seksuelle_ove_rgrep_utviklingshemmede/Hva_er_seksuelle_overgrep/ *1
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2021, 01. september).** *Seksuelle overgrep mot barn.*https://www.bufdir.no/statistikk_og_analyse/oppvekst/vold_og_overgrep_mot_barn/seksuelle_overgrep_mot_barn/ * 4
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2021, 15. november).** *Barn og seksualitet.*
https://www.bufdir.no/Foreldrehverdag/Skolebarn/Barn_og_seksualitet/ *5
- Dalland, O. (2021).** *Metode og oppgaveskriving.* (7.utg.). Gyldendal akademisk. * 272
- Datatilsynet. (2019, 17. juli).** *Hva er en personopplysning?*
<https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/personopplysninger/> *1
- Eilertsen, M, W. (2022, 05. april).** *Barn og seksualitet- Kunnskapsløshet og personlig forakt.* Barnehage.no. <https://www.barnehage.no/forebygging/barns-seksualitet-kunnskapsloshet-og-personlig-forakt/231503> * 2
- Fluge, S. & Kjoberg, T. (Regissør). (2017).** *Har du en vond hemmelighet?* Informasjonsvideo om overgrep mot barn. [Film]. RVTSvest.
<https://rvtsvest.no/barn-ma-vite-informasjonsfilm-om-overgrep/>
- Hafstad, G. S., & Augusti, E. M. (Red.) (2019).** *Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten: En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år.* Oslo: Nasjonalt kunnskapscenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 4/2019). *1
- Hegge, B. (2018).** *Med hjerte for seksualiteten.* Hertervig Forlag. * 150
- Island, C. (2019).** *Etterlyser kunnskap om hvordan de skal snakke med barn om overgrep.* TV2. Hentet fra <https://www.tv2.no/a/10415660/> * 1
- Kofoed, E. (2020).** *Voldtektssituasjonen i Norge 2019.* Kripos.
<https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/voldtekt-og-seksuallovbrudd/voldtektssituasjonen-i-norge-2019.pdf> *23
- Kvello, (2014)** *Oppvekstmiljø og sosialisering.* Gyldendal Akademisk.
- Nordanger, D. Ø. & Braarud, H.C. (2017).** *Utviklingstraumer: regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi.* Fagbokforlaget.
- Norsk helseinformatikk (2019, 29. juli).** *Pubertet hos jenter.*
<https://nhi.no/familie/barn/pubertet/pubertet-hos-jenter/> *1
- Norsk helseinformatikk (2021, 14 april).** *Pubertet hos gutter.*
<https://nhi.no/familie/barn/pubertet/pubertet-hos-gutter/> *1

- RVTS Midt. (o.å)** *Forebygging og håndtering av problematisk og skadelig seksuell atferd hos barn og unge: en veileder for ansatte i barne- og ungdomsskolen.* [Brosjyre]. Sandvik, M, Tennfjord, O, Drugedalen, K & Larsen, K. *43
- Rygh, O. (2017).** Skyld og skam. *Den norske legeforening*, 137 (7-8), 584
<https://tidsskriftet.no/2017/03/gjesteskribent/skyld-og-skam> *1
- Røkenes, O.H. & Hanssen, P. H. (2015)** *Bære eller bryte: kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker* (3.utg.). Bergen: Fagbokforlaget
- Sander, K. (2019).** Å være en god rollemodell for barnet. *Barneoppdragelse*.
https://estudie.no/barn-rollemodell/#google_vignette * 3
- Stiftelsen psykiatrisk opplysning & Helsedirektoratet. (2011).** Trafikklyset: Seksualitet hos barn og ungdom. [Brosjyre]. * 11
- Storø, J. (2019).** *Du må skrive*. Universitetsforlaget. *141
- Utdanningsdirektoratet. (2021, 08. juli).** *Intervjuteknikk for intervju i tilsyn etter barnehagelova og opplæringslova.* <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/intervjuteknikk--for-intervju-i-tilsyn-etter-barnehagelova-og-opplaringslova/5.-ulike-typer-intervju/#> *1
- Utdanningsforbundet. (o.å.).** *Barns rettigheter*.
<https://www.utdanningsforbundet.no/lonn-og-arbeidsvilkar/sporsmal-og-svar/barns-rettigheter/> *1
- Vildalen, S. (2014).** *Seksualitetens betydning for utvikling og relasjoner: Med utgangspunkt i Thore Langfeldts tenkning og arbeid.* Gyldendal * 249
- Aasland, M. (2021).** *Barna og seksualiteten.* (2.utg.). Cappelen Damm akademisk * 127
- Selvvalgt pensum: *1039**

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykke skjema

Vil du delta i forskningsprosjektet: Informasjon og samtykke

Barn og seksualitet på skolen

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke om de ansatte kan bidra til en sunn seksuell helse hos barna slik at de er åpne om eventuelle overgrep. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg skal skrive bacheloroppgave med semistrukturert intervju. Jeg ønsker å forske på om de ansatte på skolen har nok kunnskap til å hjelpe barna med å utvikle en sunn seksualitet for at barna skal bli trygge på å prate om eventuelle overgrep. Det vil derfor være naturlig å intervju ansatte på skolen for å få kunnskap om de er trygge, kunnskapsrike voksne som kan lære barna i 1-4 klasse om seksualitet. Det vil også være interessant å finne ut om hvordan de arbeider forebyggende mot overgrep og hva de gjør for at barna skal føle seg trygge nok til å prate med dem.

Den nåværende problemstillingen er:

Hvordan kan ansatte i barneskolen i Sveio bidra til en sunn utvikling av den seksuelle helsen til barn fra 1-4 klasse slik at barna er åpne om eventuelle seksuelle overgrep.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Stavanger er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Grunnen til at jeg spør om du vil delta er fordi du arbeider som miljøterapeut på en skole i Vestland. I problemstillingen ønsker jeg å forske på ansatte på skoler i Vestland og det blir derfor naturlig å spør deg.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg skal bruke semistrukturert intervju som vil si at jeg har utarbeidet en intervjuguide, men at det ikke er så viktig å følge den slavisk. Intervjuet vil vare i ca. 30-45 minutter. Alle vil bli anonymisert, men jeg trenger e-post adresse for å kunne kommunisere, og avtale tid for intervjuet. Jeg bruker lydopptak gjennom nettskjema appen som vil si at ingenting blir lagret på min private telefon. Lydopptakene slettes når jeg har transkribert intervjuet. Spørsmålene vil handle om barn og seksualitet, hvilke tiltak skolen gjør for å forebygge overgrep m.m.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det

vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Det vil ikke påvirke ditt forhold til arbeidsplassen.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er jeg og veilederen min som har tilgang til prosjektet.

- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Jeg bruker og som sagt tidligere nettskjema som er en trygg nettside.
- *I oppgaven publiseres stilling og kjønn. Det skal ikke være mulig å bli gjenkjent i oppgaven.*

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er juni 2022. Da blir alle personopplysninger slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Stavanger har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: Universitetet i Stavanger ved veileder [redacted], epost: [redacted] eller Student [redacted] epost: [redacted]

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Eventuelt student

[redacted]

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet Barn og seksualitet på skolen, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i Intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide

Intervjuguide Miljøterapeuter

Informasjon:

Det var hyggelig at du tar deg tid til å delta på dette intervjuet som skal handle om hvordan de voksne på skolen tilrettelegger for en sunn utvikling av seksualitet til barn på barneskolen (1-4 klasse). Det setter jeg stor pris på.

Jeg ønsker å ta lydopptak av intervjuet for at arbeidet med transkribering etterpå skal gå greit for seg. Dette er noe jeg vil gjøre snarest etter intervjuet, og deretter slette opptaket etterpå. Alle deltagere vil bli anonymisert. Dette innebærer at all informasjon hvor deltagere kan kjennes igjen skal bli anonymisert. Når det gjelder oppbevaring av skriftlig dokument vil jeg følge gjeldende regelverk, og det vil bli slettet når jeg er ferdig med oppgaven min.

Jeg regner med at intervjuet vil ta ca. 30-45 minutter.

Er det noe du lurer på før vi starter?

Bakgrunnsopplysninger

Hvilken aldersgruppe hører du under? 20-29, 30-39, 40-49, 50-59, 60-69 eller 70-79

Kjønn (Kvinne, mann eller annet):

Hvilken stilling har du?

Spørsmål:

1. Hvor lenge har du arbeidet på skolen?
2. Kan du fortelle litt om hvilke arbeidsoppgaver har du på skolen?
3. Hvordan snakker dere med barna om seksualitet?
4. Hva definerer du som sunn seksuell helse?
5. Har skolehelsetjenesten noe opplegg som omhandler seksuell helse?
6. Hvordan arbeider din skole for å forebygge seksuelle overgrep?
7. Får du som ansatt noe opplæring/kurs om barn og seksualitet? Hvis ja, hvilke?
8. Hva mener du barna trenger å lære for å utvikle et sunt forhold til sin seksualitet?
9. Lærte du noe om barn og seksuell helse under din utdanning? Hvis ja, fortell om hva.
10. Har dere noen prosedyrer dersom barn har bekymringsfull seksuell oppførsel? Eventuelt hvilke?
11. Hvordan opplever du å prate med barna om seksualitet og seksuell helse?
12. Er det noe jeg ikke har spurt om, men som du føler er relevant å fortelle om innenfor temaet?

Ekstra spørsmål:

- a. Hvordan reagerer barna når man snakker med de om overgrep, seksuell helse, identitet, grensesetting osv.?
- b. Opplever du at det er mange barn og unge som opplever ubehag dersom man tar opp temaet seksualitet?
- c. Hvordan synset du dine kollegaer reagerer på å prate om temaet?
- d. Opplever du at voksne på skolen unngår temaet?
- e. Hva tror du grunnen til det kan være

Vedlegg 3 Godkjenning fra NSD

NSD SIN Vurdering

Referansenummer

605543

Prosjekttittel

Bacheloroppgave- Barn og seksualitet på skolen

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Stavanger / Det samfunnsvitenskapelige fakultet / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

[Redacted]

Type prosjekt

Studentprosjekt, bachelorstudium

Kontaktinformasjon, student

[Redacted]

Prosjektperiode

03.01.2022 - 10.06.2022

Vurdering (1)

21.02.2022 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg, og eventuelt i meldingsdialogen mellom innmelder og Personverntjenester. Behandlingen kan starte.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

For studenter er det obligatorisk å dele prosjektet med prosjektansvarlig (veileder). Del ved å trykke på knappen «Del prosjekt» i menylinjen øverst i meldeskjemaet.

Prosjektansvarlig bes akseptere invitasjonen innen en uke. Om invitasjonen utløper, må han/hun inviteres på nytt.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20). Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32). Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med. For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke typer endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!